

Felaktiga utbetalningar av underhållsstöd

Diarienummer: FK 2022/005858
Ansvarig chef: Rosa Fiorito
Analysavdelningen
Upplysningar: Analytiker Håkan Andersson
010-111 40 98
hakan.andersson@forsakringskassan.se

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Uppdraget från regeringen	4
Metod för att identifiera risker	4
Metoder för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar	5
Definition av felaktiga utbetalningar	5
Osäkerhetsintervall och konfidensintervall	6
Kortfattad beskrivning av ersättningssystemet inom underhållsstöd	7
Summering av skattningarna	9
Försäkringskassans skattning i relation till KUT-delegationens	9
Kvalitetsdeklaration	10
Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan	11
Metod	11
Resultat	14
Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av enskild	15
Sammanställning av samtliga risker samt totalskattning.....	15
Barnfamiljer som flyttar utomlands utan att meddela Försäkringskassan.....	15
Felaktiga folkbokföringsuppgifter inom Sverige	17
Övriga risker	20

Sammanfattning

I denna studie har omfattningen av felaktiga utbetalningar inom underhållsstöd under 2021 skattats.

- Totalskattningen inom underhållsstöd är att 192 miljoner kronor har betalats ut felaktigt, vilket motsvarar 7,3 procent av förmånens försäkringsutgifter netto¹.
- Fel orsakade av Försäkringskassan beräknas utgöra 0,028 procent av förmånens försäkringsutgifter netto.
- Fel orsakade av enskild beräknas utgöra 7,2 procent av förmånens försäkringsutgifter netto.
- De avsiktliga felen av enskild beräknas uppgå till 15 procent av beloppet för felaktiga utbetalningar orsakade av enskild.
- De empiriska metoder som har använts inom denna studie är modellbaserade skattningar vilket bland annat inkluderar beräkning baserad på allmänhetens detektionsgrad och uppräkningsgrad baserad på ankarrisk.
- Skattningarna som tidigare gjordes av delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen) består dels av en schablonandel av de totala försäkringsutgifterna inom övriga utbetalningssystem², och dels av en modellbaserad skattning av omfattningen av felaktiga utbetalningar beroende på risken att förmånstagaren inte längre bor kvar i Sverige.
- KUT-delegationen skattade att de felaktiga utbetalningarna utgjorde 3,5 procent av de totala försäkringsutgifterna inom övriga utbetalningssystem 2018, samt att 17 miljoner betalades ut fel inom underhållsstödet på grund av att förmånstagaren inte längre bor kvar i Sverige 2016.

¹ Försäkringsutgifterna netto motsvarar det totala utbetalda beloppet till förmånstagarna minus det inbetalda beloppet de underhållsskyldiga föräldrarna. Se kapitlet ”Kortfattad beskrivning av ersättningssystemet inom underhållsstöd” för detaljer om detta.

² Detta motsvarar de utbetalningssystem där den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar inte redovisades separat per system av KUT-delegationen.

Inledning

Uppdraget från regeringen

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att studera omfattningen av felaktiga utbetalningar inom ett antal förmåner.³ För vissa av förmånerna ska omfattningen studeras empiriskt. Empiriska studier avser studier som baseras på datainsamling, exempelvis genom datamatchning eller kontroll av ett slumpmässigt urval av ärenden. För övriga ersättningar har myndigheten kunnat välja om omfattningen av felaktiga utbetalningar ska studeras empiriskt eller uppskattas på något annat sätt.

Enligt uppdraget ska underhållsstöd studeras empiriskt, med lämpliga kvantitativa metoder som är väl anpassade till bland annat ersättnings utformning.

I uppdraget ingår att uppskatta såväl de fel som kan studeras empiriskt som de fel där detta inte låter sig göras. För de fel som inte låter sig studeras empiriskt ska Försäkringskassan redovisa de antaganden och fakta som ligger till grund för kvantifieringen, samt de osäkerheter som finns.

Studierna ska enligt uppdraget genomföras på ett sådant sätt att resultaten går att jämföra mellan ersättningar och över tid. Vidare ska de redovisas med åtminstone samma detaljeringsgrad, i fråga om indelning av orsaker till felen, som användes i omfattningsstudierna⁴ inom ramen för Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (KUT-delegationen). Det betyder att Försäkringskassan ska redovisa om felet uppstått vid ansökan eller under tiden med ersättning, vem som orsakat den felaktiga utbetalningen (Försäkringskassan, den enskilde eller annan aktör) och om felet varit avsiktligt eller oavsiktligt.

Metod för att identifiera risker

För att empiriskt studera omfattningen av felaktiga utbetalningar måste först de fel som orsakar felaktiga utbetalningar identifieras. Detta är inte samma sak som att inventera samtliga risker som potentiellt skulle kunna leda till en felaktig utbetalning.

För att identifiera dessa risker har Försäkringskassan utgått från upptäckta felaktiga utbetalningar. Utgångspunkten är därmed de risker där man under en definierad period (till exempel år 2021)⁵ har konstaterat att en potentiell

³ Uppdrag att studera felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar. Fi2021/03247, Fi2022/00107. Finansdepartementet 2022-01-13

⁴ Rapport 4, Läckaget i välfärdssystemen, del 1, avsnitt 4.4.

⁵ I rapporten används begreppen risk och fel synonymt, utifrån betydelsen att de risker som redovisas har realiserats.

risk faktiskt har realiserats och orsakat en felaktig utbetalning. Även om metoden inte är heltäckande – en risk kan ha orsakat en felaktig utbetalning utan att ha upptäckts – bedömer Försäkringskassan att de flesta risker fångas. Samtidigt är det viktigt att lyfta att det finns systemöverskridande risker som uppstår utanför Försäkringskassan som är mycket svåra att upptäcka. Exempel på systemöverskridande risker är att arbetstillstånd beviljas på felaktig grund (skenanställning), vilket även kan leda till att familjemedlemmar beviljas uppehållstillstånd på felaktiga grunder. Dessa personer kan därefter ansöka om och beviljas ersättning från Försäkringskassan. Ett annat exempel är falska identiteter som används för att erhålla ersättning på felaktiga grunder.

Metoder för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar

Inom underhållsstödet är skattningarna av felaktiga utbetalningar baserade på empiriska metoder. Det innebär att skattningarna utgår från och direkt bygger på data och empiri där alla antaganden och beräkningar är tydligt definierade, spårbara och replikerbara. Det innebär emellertid inte att alla skattningar är lika säkra. Inom underhållsstödet används olika modellbaserade skattningar.

Definition av felaktiga utbetalningar

Inom ramen för arbetet med omfattningsstudier definierar Försäkringskassan en utbetalning som felaktig om det slutliga beloppet blir för högt, eller om utbetalningen i sin helhet är fel i förhållande till regelverket. Definitionen överensstämmer med formuleringen i 2 § förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (förordningen om korrekta utbetalningar): *I denna förordning avses med felaktiga utbetalningar sådana utbetalningar från välfärdssystemen som sker trots att villkoren för att ta del av ersättningen inte är uppfyllda.*

Felaktiga utbetalningar kan orsakas av såväl avsiktliga som oavsiktliga fel och bero på den enskilde, en annan aktör⁶ eller Försäkringskassan⁷. Fel orsakade av den enskilde eller annan aktör uppstår vid ansökan genom att oriktiga uppgifter lämnas eller under tid med ersättning genom att ändrade förhållanden inte anmäls. Fel orsakade av Försäkringskassan uppstår under hela handläggningsprocessen (se kapitlet *Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan* för en mer detaljerad beskrivning).

⁶ Annan aktör är till exempel företag, assistansanordnare och andra myndigheter. Omfattningen av fel orsakade av annan aktör har skattats inom de förmåner där dessa fel har bedömts vara relevanta.

⁷ Avsiktliga fel orsakade av anställda på Försäkringskassan i syfte att tillskansa sig själv eller någon annan ersättning felaktigt inkluderas inte i skattningarna.

Vissa förmåner har villkor som inte är entydiga, och som därför ger ett större bedömningsutrymme. I dessa fall är det svårare att avgöra i efterhand om beslutet om utbetalning är rätt eller fel. Därför skattar Försäkringskassan enbart de utbetalningar som grundar sig på beslut som har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag. När det gäller fel orsakade av Försäkringskassan skattas också utbetalningar som grundar sig på beslut som har blivit oriktiga på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning.

Osäkerhetsintervall och konfidensintervall

Konfidensintervall används för att, med en viss och på förhand specificerad säkerhet, innesluta parametrar (eller andra estimander). Tanken med ett 95-procentigt intervall snarare än ett 100-procentigt intervall är ge god täckning vid upprepade stickprov, samtidigt som intervallet hålls rimligt kort. Vid upprepade stickprov lyckas ett 95-procentigt intervall idealt innesluta den sanna estimanden vid 95 procent av stickproven. För ett antal estimander som studerats i omfattningsstudierna lämpar sig regelrätta konfidensintervall dåligt. Vid sådana fall används andra metoder, vilka inte nödvändigtvis grundar sig i statistisk teori. Inom omfattningsstudierna används termen ”Osäkerhetsintervall” för att referera till den samling av statistiskt eller kvalitativt grundade intervall som presenteras.

Kortfattad beskrivning av ersättningsystemet inom underhållsstöd

Underhållsstöd är en förmån som Försäkringskassan administrerar när föräldrarna inte är överens om underhållsbidraget eller om en förälder inte har ekonomiska förutsättningar att betala underhållsbidrag. Föräldrar som inte bor tillsammans ska betala underhåll för sina barn efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas ekonomiska förmåga. Båda föräldrarna är skyldiga att försörja barnet, men den som inte bor tillsammans med barnet åläggs en skyldighet att betala underhållsbidrag till den andra föräldern. I normalfallet är det pengar som ska förskottas varje månad. Skyldigheten att betala underhåll upphör när barnet fyller 18 år, men om det myndiga barnet går i grundskola, gymnasium eller motsvarande kan skyldigheten förlängas. Underhållsstöd betalas ut längst till att barnet fyller 21 år och med olika fasta belopp beroende på barnets ålder:

- 1 673 kronor t.o.m. månaden när barnet fyller 11 år
- 1 823 kronor t.o.m. månaden när barnet fyller 15 år
- 2 223 kronor fr.o.m. månaden efter att barnet har fyllt 15 år

Åldersgränsen för det lägsta beloppet har under 2022 sänkts från elva till sju år.

När underhållsstöd för ett barn betalas ut av Försäkringskassan ska den förälder som inte varaktigt bor tillsammans med barnet betala tillbaka hela eller delar av underhållsstödet till Försäkringskassan. Hur mycket den bidragsskyldiga föräldern ska betala tillbaka bestäms med ledning av uppgifter från föregående års beslut om slutlig skatt och förälderns antal barn som har rätt till försörjning.

Om barnet får underhållsbidrag till ett lägre belopp eller inte alls, kan föräldern som bor med barnet ansöka om underhållsstöd. Föräldern kan ha rätt till underhållsstöd för barnet till och med månaden när barnet har fyllt 18 år. Det myndiga barnet ansöker själv om ett förlängt underhållsstöd som kan betalas ut längst till och med juni det år som barnet fyller 20 år.

När underhållsstöd för ett barn betalas ut av Försäkringskassan ska den förälder som inte varaktigt bor tillsammans med barnet betala tillbaka hela eller delar av underhållsstödet till Försäkringskassan. Underhållsstödet är oberoende den sökandes ekonomiska och individuella behov. Det är den bidragsskyldiga förälderns ekonomiska förmåga som utreds. Undantaget är när barnet haft inkomster som sänker underhållsstödet.

Försäkringskassan kan betala ut ett så kallat utfyllnadsbidrag om det finns anledning att anta att den bidragsskyldiga föräldern inte betalar minst det belopp som skulle ha fastställts som betalningsbelopp direkt till föräldern som barnet bor med. Det innebär att föräldern dels får pengar från den andra föräldern, dels från Försäkringskassan. Försäkringskassan betalar i detta fall ut mellanskillnaden så att barnet får totalt hela underhållsstödsbeloppet. Det fastställs då ingen betalningsskyldighet gentemot Försäkringskassan, men beloppet räknas om varje år när det finns ett nytt beslut om slutlig skatt.

År 2021 betalade Försäkringskassan ut 3,8 miljarder kronor i underhållstöd brutto, varav 1,2 miljarder betalades in av bidragsskyldiga. De totala försäkringsutgifterna netto var således 2,6 miljarder kronor. Under 2021 betalade Försäkringskassan ut underhållstöd till 140 000 förmånstagare, totalt gjordes cirka 1,5 miljoner utbetalningar av underhållstöd.

Summering av skattningarna

Nedan presenteras en övergripande sammanställning av skattningarna av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan och enskild samt för det totala felaktigt utbetalda beloppet. Skattningarna sätts i relation till de totala försäkringsutgifterna. Tidsperioden som skattningarna avser är 2021.

Tabell 1 Uppskattade felaktiga utbetalningar fördelat på vem som orsakat den felaktiga utbetalningen, miljoner kronor, samt andel avsiktliga fel

Vem som orsakat FUT (Miljoner kronor)	Netto-utgifter ⁸ (2021)	Punkt-skattning (andel av netto-utgifter, %)	Nedre intervall (andel av netto-utgifter, %)	Övre intervall (andel av netto-utgifter, %)	Andel avsiktliga fel (%)
Försäkringskassan		0,7 (0,028)	0,4 (0,017)	1,2 (0,044)	-
Enskild		191 (7,2)	98 (3,7)	284 (10,8)	15
Totalt	2 645	192 (7,3)	98 (3,7)	286 (10,8)	-

Försäkringskassans skattning i relation till KUT-delegationens

KUT-delegationens redovisade inte någon separat skattning för de totala felaktiga utbetalningarna inom underhållsstöd. Istället redovisades en skattning för andelen felaktiga utbetalningar av de totala utgifterna inom de övriga system som inte redovisades separat, där underhållsstöd var ett av systemen. Denna andel avsåg år 2018 och skattades till 3,5 procent, med ett osäkerhetsintervall där 2,5 procent var den nedre gränsen, och 4,5 procent var den övre gränsen.⁹ Det redovisas ingen fördelning för orsakerna till dessa felaktiga utbetalningar. Dessutom gjordes en skattning av de felaktiga utbetalningarna beroende på att förmånstagaren inte längre bor kvar i Sverige. Detta skattades till 17 miljoner kronor 2016 (0,63 procent av försäkringsutgifterna *netto* motsvarande år; KUT-delegationen använder dock försäkringsutgifterna *brutto* här vilket ger en andel om 0,5 procent).¹⁰

Punktskattningen baserad på resultat från denna studie är 192 miljoner kronor felaktigt utbetalt under 2021, vilket motsvarar 7,3 procent av

⁸ Försäkringsutgifterna netto motsvarar det totala utbetalda beloppet till förmånstagarna minus det inbetalda beloppet de underhållsskyldiga föräldrarna

⁹ SOU 2019:59. Rapport 6: Läckaget i välfärdssystemen, del 2. Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, sid. 54.

¹⁰ SOU 2019:59. Rapport 6: Läckaget i välfärdssystemen, del 2. Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, sid. 107.

försäkringsutgifterna netto. Detta är inte direkt jämförbart med KUT-delegationens skattning, eftersom denna avsåg flera utbetalningssystem.

Kvalitetsdeklaration

Samtliga skattningar baseras på empirisk metod, vilket är en styrka. Emellertid finns en stor variation i skattningarnas säkerhet mellan de olika metoder som har använts. Vissa risker har skattats direkt, medan andra risker har räknats upp med hjälp av dessa direkta skattningar. Det medför en dubbel osäkerhet för de risker som räknas upp med hjälp av andra skattningar.

Polisanmälningar ligger till grund för samtliga skattningar av omfattningen av avsiktliga fel orsakade av enskild. Detta leder troligen till en underskattning av omfattningen.

Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan

Metod

Vi utgick från två huvudsakliga datakällor för att skatta omfattningen av fel orsakade av Försäkringskassan: upptäckta felaktiga utbetalningar (beslutade återkrav¹¹ under 2021) och skattningar baserade på slumpmässiga kontroller av ärenden efter utbetalning som hade genomförts under 2021.

De slumpmässiga urvalen inkluderade manuellt handlagda ärenden, såsom nyansökningar och ärenden där det utbetalade beloppet har ändrats mellan två månader. Generellt kontrolleras flera olika typer av fel som kan uppstå i handläggningen, såsom felaktig registrering, felaktig beräkning och felaktigheter som kan uppstå vid verkställandet av en utbetalning, som dubbelutbetalning eller utbetalning till fel konto. Däremot verkar denna design ha svårt att upptäcka felaktiga utbetalningar som sker på grund av att Försäkringskassan missar en impuls, det vill säga att Försäkringskassan inte i tid omhändertar information om att ett förhållande har ändrats. Detta blir tydligt när man jämför de upptäckta felaktiga utbetalningarna på grund av bristande impulshantering med skattningarna som baseras på de slumpmässiga kontrollerna. De upptäckta felaktiga utbetalningarna är fler till antalet och står för ett högre belopp. Därför har vi lyft ut skattningen av fel orsakade av Försäkringskassan på grund av bristande impulshantering och utgår från (1) kompletterande studier av bristande impulshantering genom slumpmässiga urval (endast inom sjukpenning, föräldrapenning) eller (2) upptäckta felaktiga utbetalningar, som sedan räknas upp.

För att bestämma vilken av de två datakällorna, upptäckta felaktiga utbetalningar eller skattningar baserade på slumpmässiga kontroller, som skulle utgöra grunden för skattningen inom varje förmån jämfördes (1) summan av det totala skattade beloppet baserat på data från de slumpmässiga kontrollerna och beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna kopplade till bristande impulshantering (eller i förekommande fall där det fanns en skattning baserat på slumpmässiga urval) med (2) summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna.

Skattningen baserad på slumpmässig kontroll valdes om det totala skattade beloppet, plus impulshantering kopplad till upptäckta felaktiga utbetalningar, var större än summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna (inklusive bristande impulshantering). De upptäckta

¹¹ Inkluderar samtliga upptäckta felaktiga utbetalningar som avslutats under 2021, även de som omfattas av beloppsgränsen på 2 000 kronor för återkravsutredning.

felaktiga utbetalningarna valdes om summan av de upptäckta felaktiga utbetalningarna var större än skattningen plus det upptäckta beloppet för bristande impulshantering.

Dock är de upptäckta felaktiga utbetalningarna sannolikt en underskattning av beloppet som betalats ut felaktigt på grund av fel orsakade av Försäkringskassan. Vissa fel upptäcks troligen inte i ordinarie handläggning i den utsträckning som de förekommer. Därför togs en uppräkningsfaktor fram för de fall där de upptäckta felaktiga utbetalningarna utgjorde grunden för skattningen, antingen för förmånen som helhet eller för fel orsakade av bristande impulshantering.

För att ta fram denna uppräkningsfaktor valde vi de tre förmånerna sjukpenning, aktivitetsstöd och föräldrapenning, där grunden för den totala skattningen baseras på slumpmässiga kontroller.¹² Bristande impulshantering exkluderades i dessa beräkningar. För att ta fram faktorn som de andra förmånernas totalbelopp och beloppet för bristande impulshantering räknas upp med användes det skattade beloppet baserat på de slumpmässiga kontrollerna genom beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna och medelvärdet av dessa tre förmånens kvoter beräknades. Uppräkningsfaktorn var 1,44 (aktivitetsstöd 1,41; föräldrapenning 1,53; sjukpenning 1,38). Denna uppräkningsfaktor användes för att beräkna omfattningen av felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan. För att skapa ett osäkerhetsintervall för dessa skattningar användes intervallet $\pm 0,1$. Detta intervall täcker in de tre separata kvoterna som användes för att skapa uppräkningsfaktorn.

Inom de förmåner där skattningarna helt har baserats på upptäckta felaktiga utbetalningar har beloppet räknats upp med 1,44. Inom förmånerna där skattningarna baseras på slumpmässiga kontroller har endast bristande impulshantering (utifrån upptäckta felaktiga utbetalningar) räknats upp med 1,44. Undantagen är sjukpenning och föräldrapenning, där kompletterade granskningar av slumpmässiga urval användes för att skatta omfattningen av felaktiga utbetalningar som beror på bristande impulshantering.

Inom underhållsstöd var beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna exklusive impulshantering större än det skattade beloppet från slumpkontrollerna exklusive impulshantering. Därför användes de upptäckta felaktiga utbetalningarna uppräknat med den framtagna faktorn för att skatta felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan.

Kategorisering av fel upptäckta i slumpmässiga kontroller

Felen som upptäcktes i de slumpmässiga kontrollerna kategoriserades i enlighet med den orsaksindelning som KUT-delegationen tog fram genom Forum för omfattningsstudier.

¹² Dessa förmåner bedömdes som rimliga att basera uppräkningsfaktorn på, eftersom en jämförelse av skattningarna med återkravsstatistiken visade att skattningarna verkade fänga felen i återkravsstatistiken relativt väl.

- *Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut*

Inkluderar fel som orsakas av att myndigheten har fattat beslut baserat på otillräckliga uppgifter. Det innebär att det vid beslutstillfället saknades tillräckliga underlag som visade att den sökande uppfyllde villkoren för att ha rätt till ersättning.

- *Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut*

Omfattar situationer där den sökande har lämnat tillräckliga och korrekta uppgifter, men myndigheten fattar ett felaktigt beslut som leder till att för mycket ersättning betalas ut.

- *Utbetalning fel, trots rätt beslut*

Myndigheten har fattat ett korrekt beslut men utbetalningen har blivit felaktig. Omfattar felregistreringar då utbetalningen ska verkställas, felberäkningar och felregistreringar i övrigt samt missad samordning mellan ersättningar.

- *Ändrade förhållanden ej omhändertagna*

Myndigheten har inte omhändertagit information om ändrade förhållanden. Denna kategori handlar därmed om bristande impulshantering, där impulsen (informationen om exempelvis ändrade förhållanden) antingen kan komma från en extern part såsom den sökande eller en annan myndighet, alternativt från en annan del inom myndigheten.

- *Förskottsfel*

Gäller endast förmåner där ersättning betalas ut i förskott och initialt var korrekt, men fel uppstår och upptäcks efter att utbetalningen skett.

Kategorisering av fel för upptäckta felaktiga utbetalningar

Försäkringskassan gör statistik över upptäckta felaktiga utbetalningar och felen klassificeras utifrån vem som har orsakat felet (Försäkringskassan, enskild eller annan aktör) samt vad felet berodde på. Kategorierna kan skilja sig åt mellan förmåner och därför kodades de om till enhetliga kategorier. Därefter matchades dessa kategorier till felindelningen som användes för att kategorisera felen som upptäcktes i de slumpmässiga kontrollerna (se ovan). Till viss del är matchningen ofullständig; det saknas motsvarighet i återkravsstatistiken för "Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut". Vissa felkategorier i återkravsstatistiken kan omfatta mer än en felkategori i felindelningen som redovisas ovan, därför bör man se fördelningen av de olika felen orsakade av Försäkringskassan som endast baserats på statistik över upptäckta felaktiga utbetalningar som en grov skattning.

Felaktiga utbetalningar som berodde på dubbelutbetalning eller att brytdatum för utbetalningen hade passerat klassificerades som ”Utbetalning fel, trots rätt beslut”. Missad samordning klassificerades som ”Utbetalning fel, trots rätt beslut”. Kategorierna *tillämpat regelverket felaktigt, felaktig sjukpenninggrundande inkomst (SGI)* och *felaktig försäkringstillhörighet (FTH)* klassificerades som ”Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut”.¹³ Missad impuls klassificerades som ”Ändrade förhållanden ej omhändertagna”. Olika typer av felberäkningar och felregistreringar klassificerades som ”Utbetalning fel, trots rätt beslut”.

Resultat

Skattningen av fel orsakade av Försäkringskassan är 0,7 miljoner kronor (se Tabell 2). Merparten av felet orsakas av att utbetalningen har blivit fel, trots rätt beslut, samt att ändrade förhållanden inte har omhändertagits (bristande impulshantering) (se Tabell 3).

Tabell 2 Uppskattade felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan, miljoner kronor

	Punktskattning	Nedre intervall	Övre intervall
Försäkringskassan	0,7	0,4	1,2

Tabell 3 Fördelning av fel orsakade av Försäkringskassan

Orsak till FUT	Andel (%)
Ej tillräckliga uppgifter för att fatta korrekta beslut	0
Tillräckliga och korrekta uppgifter, fel beslut	9
Utbetalning fel, trots rätt beslut	54
Ändrade förhållanden ej omhändertagna	37
Förskottsfel	0

¹³ Notera att felaktig SGI och felaktig FTH i Försäkringskassans statistik inkluderar flera fel orsakade av Försäkringskassan, såsom missad impuls, felaktig tillämpning av regelverket eller registreringsfel som påverkar SGI eller FTH.

Skattningar av felaktiga utbetalningar orsakade av enskild

Sammanställning av samtliga risker samt totalskattning

I Tabell 4 redovisas samtliga skattade risker orsakade av enskild samt det totala beloppet för dessa risker. Även andel av de felaktiga utbetalningarna som inträffade vid ansökan samt andel avsiktliga fel presenteras.

Tabell 4 Skattning av risker orsakade av enskild. Andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som skett vid ansökan, skattat felaktigt utbetalt belopp i miljoner kronor samt andel avsiktliga fel

Risk	Vid ansökan (%)	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall	Avsiktliga (%)
Bosättning eller vistelse utomlands	0	47	23	70	33
Barnet bor inte hos boförälder	5	95	48	143	1
Sammanboende, skenseparation	16	34	17	51	36
Barnets studier (studiehjälp, studieavbrott)	0	5	5	5	0
Övriga risker	0	11	6	17	1
Totalt	5	191	98	284	15

I följande avsnitt redovisas metod och resultat för varje skattning av risker som presenterats i tabellen ovan. Undantaget är risken att barnet avbryter studier. Detta beror på att CSN alltid meddelar Försäkringskassan när studiehjälp slutar betalas ut till barnet för vilket underhållsstödet gäller. Mörkertalet bör således vara litet.

Barnfamiljer som flyttar utomlands utan att meddela Försäkringskassan

I detta avsnitt redovisas metod och resultat för skattningarna av omfattningen av felaktiga utbetalningar för risken att förmånstagen har flyttat utomlands eller vistats utomlands längre än vad som är förenligt med förmånsvillkoren för underhållsstöd, och inte meddelat detta till Försäkringskassan. Skattningen baseras på en skattning av andelen barn som befinner sig utomlands, men vars föräldrar ändå uppbär barnbidrag.

Metod

Skattningen av felaktiga utbetalningar utgår från tidigare studie från Försäkringskassan (PM2021:1) - *Felaktiga utbetalningar till barnfamiljer som inte bor i Sverige*. I studien skattas att 0,6 procent av barn mellan 0–16 år inte längre är bosatta i Sverige, utan att familjen har meddelat detta. Detta motsvarar 12 223 barn, beräknat för det totala antalet barn i Sverige 2021 mellan 0–16 år.

På grund av att Försäkringskassans återkravsstatistik för fel orsakade av enskild inte innehåller tillräckligt detaljerad information om vad den felaktiga utbetalningen beror på, hur många felaktiga utbetalningar som skett eller under vilken tidsperiod de felaktiga utbetalningarna skedde genomfördes aktgranskningar av ett stort antal ärenden inom flertalet förmåner. För barnbidrag samlades information in bland annat om de felaktiga utbetalningarna berodde på vistelse eller bosättning utomlands.

Den tidigare skattningen av felaktiga utbetalningar av barnbidrag till barnfamiljer som inte bor i Sverige utan att meddela flytt utgick från att andelen barnfamiljer som även erhöll underhållsstöd var densamma som för samtliga barnfamiljer. I denna studie användes istället data från ovan nämnda aktgranskning av felaktiga utbetalningar inom barnbidrag kopplade till bosättning eller vistelse utomlands för att skatta andelen barnfamiljer som fick underhållsstöd och som inte bor i Sverige utan att ha meddelat flytt.

För att skatta andelen av personer som felaktigt fått barnbidrag på grund av bosättning eller vistelse utomlands samkördes data från aktgranskningen med utbetalningar av underhållsstöd. Utbetalningarna av underhållsstöd skulle ha skett under samma period som personerna hade fått felaktiga utbetalningar av barnbidrag. Andelen personer som hade fått underhållsstöd under samma period som de hade fått felaktiga utbetalningar av barnbidrag beräknades till 15 procent.

För att skatta omfattningen av det felaktigt utbetalda beloppet görs antagandet att hela beloppet för underhållsstöd under 2021 har betalats ut felaktigt. Ett antagande som har gjorts för att göra beräkningen är att felaktiga utbetalningar av barnbidraget även indirekt gäller för underhållsstödet; att de föräldrar som felaktigt uppbär barnbidrag på grund av utlandsflytt inte heller avanmäler sig från underhållsstöd.

Under 2021 uppbär 108 621 personer underhållsstöd samtidigt som barnbidrag. Av dessa uppskattas 0,6 procent vara felaktigt utbetalda enligt resultatet ovan samt att 15 procent av de som felaktigt uppbär barnbidrag också uppbär underhållsstöd. För att beräkna det felaktigt utbetalda beloppet användes Försäkringskassans modell för att beräkna den minskade kostnaden när felaktiga utbetalningar har förhindrats. Enligt denna modell beräknas utbetalningar för högst 12 månader med schablonbeloppet 1 820 kronor i månaden. Här antas att de felaktiga utbetalningarna har skett under ett år.

Osäkerhetsintervallet skattas genom den lägre skattningen av antalet barn utomlands (baserat på skolornas skattning, 0,3 procent). För att skapa ett symmetriskt intervall sätts den övre gränsen av osäkerhetsintervallet till 0,9 procent ($0,6+0,3 = 0,9$).

Andelen avsiktliga fel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna beräknades utifrån de fall där polisanmälan hade skett. Det vill säga andelen avsiktliga fel beräknades som kvoten mellan det totala upptäckta felaktigt utbetalda beloppet som polisanmälts dividerat med de totala upptäckta felaktiga utbetalningarna. Samma typ av beräkning gjordes för att skatta andelen fel som inträffade vid ansökan eller under tid med ersättning. Det vill säga beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna som uppstod vid ansökan sattes i relation till de totala upptäckta felaktiga utbetalningarna. Data för skattningarna baserades på aktgranskningen (se ovan).

Resultat

Skattningen av det felaktigt utbetalda beloppet på grund av att barnet eller förmanstagaren flyttar utomlands utan att meddela Försäkringskassan presenteras i Tabell 5, tillsammans med andelen fel vid ansökan och andel avsiktliga fel.

Tabell 5 **Andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som skett vid ansökan, skattat felaktigt utbetalt belopp i miljoner kronor samt andel avsiktliga fel**

	Vid ansökan (%) *	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall	Avsiktliga fel (%)
Bosättning eller vistelse utomlands	0	47	23	70	33

* Andel fel som skett vid ansökan har skattats med hjälp av data från aktgranskningen av återkravsbeslut inom underhållsstöd där felet handlar om bosättning eller vistelse utomlands.

Skattningens tillförlitlighet

Denna skattning bygger på resultat från tidigare studie, en webbenkät som skickas ut till grundskoleansvarig tjänsteman samt strukturerade telefonintervjuer med representanter i nationella tandvårdsnätverket. Skattningens tillförlitlighet är något bättre jämfört med den tidigare studien, eftersom den nuvarande skattningen av barnfamiljer som felaktigt fått underhållsstöd kopplades till konstaterade felaktiga utbetalningar inom barnbidrag i relation till bosättning eller vistelse utomlands. Resultaten visade att barnfamiljer som olovligen vistas eller har bosatt sig utomlands uppbär underhållsstöd i en större utsträckning jämfört med samtliga mottagare av barnbidrag.

Felaktiga folkbokföringsuppgifter inom Sverige

Felaktigheter i folkbokföringen kan leda till felaktiga utbetalningar. För underhållsstödet gäller detta riskerna att barnet inte bor hos förmanstagaren

(boföräldern), eller att förmånstagaren är sammanboende med den bidragsskyldige föräldern. I dessa fall ska inget underhållsstöd utgå till förmånstagaren. I detta avsnitt redovisas metoden som har används för att skatta felen beroende på felaktiga folkbokföringsuppgifter inom Sverige.

Metod

För att skatta omfattningen av fel kopplade till felaktig folkbokföring inom vissa bosättningsbaserade förmåner används skattningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar av barnbidrag till barnfamiljer som vistas eller bosatt sig utomlands. Denna skattning sätts i relation till antal barn som allmänheten har upptäckt och anmält till Försäkringskassan. Allmänheten kan tipsa Försäkringskassan om man misstänker att en privatperson eller ett företag får pengar från Försäkringskassan som de inte har rätt till. Dessa tips, eller så kallade impulser, utreds av Försäkringskassan.

Genom att använda relationen mellan antal barn som allmänheten upptäcker i relation till det skattade antalet barn som befinner sig utomlands (och vars föräldrar uppbär barnbidrag som de inte har rätt till) kan man skatta omfattningen av andra risker, där det endast finns uppgift om antalet felaktiga utbetalningar upptäckta av allmänheten. Om vi utgår från att denna andel, med andra ord allmänhetens *detektionsgrad*, är densamma för ett liknande fel, kan vi utifrån hur mycket allmänheten upptäcker skatta omfattningen för liknande risker. Felaktig folkbokföring inom Sverige, så som att enskild utelämnar information om sammanboende eller uthyrning när man söker om ersättning som påverkas av boendeförhållandena, är en risk som liknar vistelse eller bosättning utomlands. Risken att en person vistas eller bosätter sig utomlands och uppbär en annan bosättningsbaserad förmån liknar risken för vistelse eller bosättning utomlands inom barnbidraget. Två antaganden som görs är att allmänheten har samma sannolikhet att upptäcka och samma benägenhet att anmäla till Försäkringskassan om en person vistas eller bosätter sig utomlands utan att anmäla detta, oavsett om personen uppbär barnbidrag eller någon annan bosättningsbaserad förmån, eller om det handlar om felaktiga folkbokföringsuppgifter inom Sverige.

Med andra ord antas att relationen mellan de av allmänheten upptäckta felaktiga utbetalningarna och den totala omfattningen av de felaktiga utbetalningarna är lika mellan det fel vi har information om och det fel vi vill beräkna omfattningen för. Det vill säga, vi antar att allmänhetens detektionsgrad är densamma för båda felen. Denna metod kan användas både för att beräkna det uppskattade antalet felaktiga utbetalningar och det uppskattade felaktigt utbetalda beloppet. För att skatta det felaktigt utbetalda beloppet krävs även antagandet att det genomsnittliga felaktigt utbetalda beloppet är detsamma för de upptäckta felaktiga utbetalningarna som bland de felaktiga utbetalningarna i stort.

Allmänheten kan upptäcka och anmäla till Försäkringskassan att en barnfamilj befinner sig utomlands. Baserat på ett slumpmässigt urval av återkravsärenden med beslut under 2021 skattades hur många barn som vid anmälan eller under utredningen befann sig utomlands och som hade

upptäckts av allmänheten.¹⁴ Eftersom det finns eftersläpning i återkravsbesluten valdes de fall där familjen hade varit utomlands under 2020 eller 2021 och som hade upptäckts av allmänheten¹⁵. Det genomsnittliga antalet barn beräknades för dessa personer och multiplicerades med det skattade antalet återkravsbeslut i populationen som handlade om bosättning eller vistelse utomlands.

Uppskattningsvis upptäckte allmänheten att 538 barn befann sig utomlands. Skattningen av antalet av allmänheten upptäckta barn bygger på en aktgranskning av ett slumpmässigt antal upptäckta felaktiga utbetalningar inom barnbidrag som handlade om utlandsvistelse eller bosättning utomlands och som beslutades under 2021. Beräknat för år 2021 inom barnbidrag är det skattade antalet barn utomlands 12 223. Allmänheten upptäcker därmed drygt 4 procent av de barn som uppskattningsvis befinner sig utomlands ($538/12\ 223 = 0,044$). För att skapa ett osäkerhetsintervall används den lägre skattningen av antalet barn utomlands (baserat på skolornas skattning, 0,3 procent), vilket ger att den nedre gränsen av andelen barn som upptäcks av allmänheten är 8,8 procent. För att skapa ett symmetriskt intervall sätts den övre gränsen av osäkerhetsintervallet till 0,9 procent ($0,6+0,3 = 0,9$), vilket ger andelen 2,9 procent av allmänheten upptäckta barn.

Resultat

För risken att barnet inte bor hos boföräldern var antalet av allmänheten upptäckta fall 1 011, vilket ger en skattning på 22 977 för sådana fall ($1011/0,044$; nedre intervall 11 489 personer, övre intervall 34 505 personer). Den genomsnittliga felaktiga utbetalningen på grund av att barnet inte bor hos boföräldern var 4 137 kronor, justerat för att de upptäckta felaktiga utbetalningarna maximalt skett under ett års tid. Detta leder till en punktskattning på 95 miljoner kronor i felaktiga utbetalningar på grund av denna risk. Skattningen tillsammans med osäkerhetsintervall, andelen fel vid ansökan samt andelen avsiktliga fel presenteras i Tabell 6.

Antalet av allmänheten upptäckta fall av skenseparation var 96, vilket ger en skattning att 2 182 skenseparationer finns bland populationen som uppbär underhållsbidrag ($96/0,044$; nedre intervall 1 091, övre intervall 3 276). Den genomsnittliga felaktiga utbetalningen på grund av skenseparation var 15 523 kronor, justerat för att de upptäckta felaktiga utbetalningarna maximalt skett under ett års tid. Detta leder till en punktskattning på 34 miljoner kronor i felaktiga utbetalningar på grund av denna risk.

¹⁴ En aktgranskning genomfördes av ett slumpmässigt urval av återkravsärenden orsakade av enskilda inom barnbidrag med beslut under 2021. Bland annat samlades information in om vem som hade upptäckt den felaktiga utbetalningen, när de felaktiga utbetalningarna hade skett och hur många de var, samt vad felen handlade om. Det slutliga urvalet bestod av 1 067 ärenden som hade dragits från en population av 4 089 ärenden.

¹⁵ Allmänheten definierades som anonyma och kända uppgiftslämnare.

Skattningen tillsammans med osäkerhetsintervall, andelen fel vid ansökan samt andelen avsiktliga fel presenteras i Tabell 6.

Tabell 6 **Andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som skett vid ansökan, skattat felaktigt utbetalt belopp i miljoner kronor samt andel avsiktliga fel**

	Vid ansökan (%) *	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall	Avsiktliga fel (%)
Barnet bor inte hos boförälder	5	95	48	143	1
Sammanboende ,skenseparation	16	34	17	51	36

* Andel fel som skett vid ansökan har skattats med hjälp av data från aktgranskningen av återkravsbeslut inom underhållsstöd där felet handlar antingen att barnet inte bor hos boföräldern eller att föräldrarna är sammanboende.

Skattningens tillförlitlighet

Skattningen av felaktig folkbokföring inom Sverige bygger på antaganden om allmänhetens sannolikhet att upptäckta och benägenhet att informera Försäkringskassan. Dessa antaganden är svåra att testa. Dessutom baseras den på skattningen av omfattningen av felaktiga utbetalningar på grund av vistelse eller bosättning utomlands inom barnbidrag. Det medför en ytterligare osäkerhet, eftersom en under- eller överskattning påverkar den beräknade detektionsgraden för allmänheten. Samtidigt har ett relativt stort osäkerhetsintervall beräknats utifrån skattningen av bosättning utomlands inom barnbidrag; förhoppningsvis inkluderar intervallet den sanna omfattningen av felaktiga folkbokföringsuppgifter inom Sverige.

Övriga risker

I detta avsnitt redovisas metod och resultat för skattningarna av omfattningen av felaktiga utbetalningar för kategorin övriga risker. Omfattningen av felutbetalningar inom denna kategori går inte att skatta direkt genom slumpkontroller, datamatchning eller antaganden om allmänhetens detektionsgrad. Därför har en annan metod använts, där skattningen av denna risks omfattning görs med hjälp av en så kallad *ankarrisk*.

Metod

Aktgranskning

På grund av att Försäkringskassans återkravsstatistik för fel orsakade av enskild inte innehåller tillräckligt detaljerad information om vad den felaktiga utbetalningen beror på, hur många felaktiga utbetalningar som skett eller under vilken tidsperiod de felaktiga utbetalningarna skedde genomfördes aktgranskningar av ett stort antal ärenden inom flertalet

förmåner.¹⁶ Baserat på dessa urval beräknades fördelningen av när felet inträffade (vid ansökan eller under tid med ersättning), fördelningen av de olika felorsakerna samt ett justerat¹⁷ belopp för de upptäckta felaktiga utbetalningarna utifrån att de maximalt skett under ett års tid. Andelen avsiktliga fel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna beräknades utifrån de fall där polisanmälan hade skett. Både fördelningen av när felet inträffade och andelen avsiktliga fel baseras därmed på fördelningen hos de upptäckta felaktiga utbetalningarna.

Beräkning av övriga riskers omfattning med hjälp av ankarrisk

Inom de flesta förmåner finns minst en risk som har skattats med hjälp av mer avancerade empiriska metoder, här kallat *ankarrisk* eller *ankarrisker*. Om man antar att de upptäckta felaktiga utbetalningarna speglar fördelningen av risker i populationen kan de övriga riskerna räknas upp utifrån en eller flera sådana ankarrisker.

Beräkningen har genomförts genom att sammanställa fördelningen av felaktiga utbetalningar orsakade av enskild. Det skattade felaktigt utbetalda beloppet för en eller flera ankarrisker divideras med det upptäckta felaktigt utbetalda beloppet som ankarrisken eller ankarriskerna står för. Denna faktor multipliceras med det upptäckta felaktigt utbetalda beloppet för de övriga risker som ska skattas. På samma sätt har osäkerhetsintervall skapats för varje risk, utifrån ankarriskens eller ankarriskernas lägre och högre nivåer.

I tabellen nedan illustreras beräkningarna med hjälp av ett enkelt exempel, där det finns en ankarrisk vars skattade omfattning är tre miljoner kronor. Det upptäckta felaktigt utbetalda beloppet för denna risk är en miljon kronor. Omfattningen av risk 1 och risk 2 ska skattas med hjälp av ankarrisken. Det första steget är att dividera den skattade omfattningen av ankarrisken med det upptäckta felaktigt utbetalda beloppet, det vill säga $3\,000\,000/1\,000\,000 = 3$. Därefter multipliceras denna faktor med det upptäckta felaktigt utbetalda beloppet för risk 1 och risk 2. Beräkningen av den lägre och högre nivån i osäkerhetsintervallet görs på samma sätt som för punktskattningen av det felaktigt utbetalda beloppet.

¹⁶ Inom underhållsstödet bestod det slutliga urvalet av 845 återkravsärenden. Dessa viktades upp till populationsantalet som var 6 843.

¹⁷ Felaktiga utbetalningar kan ske under längre tid än ett år. För att inte överskatta beloppet för de upptäckta felaktiga utbetalningarna har de fall där de felaktiga utbetalningarna pågått under längre tid än ett år justerats ned så att de maximalt har skett under 12 månader.

Tabell 7 Exempel på beräkning med ankarrisk

Risk	Upptäckta FUT	Punkt-skattning	Lägre nivå	Högre nivå
Risk (ankarrisk)	1 000 000	3 000 000	2 000 000	4 000 000
Risk 1	100 000	300 000	200 000	400 000
Risk 2	50 000	150 000	100 000	200 000
Totalsumma	1 150 000	3 450 000	2 300 000	4 600 000

För underhållstöd valdes den skattade omfattningen för riskerna för *bosättning eller vistelse utomlands, barnet bor inte hos boförälder samt sammanboende eller skenseparation* som ankarrisk.

Resultat

I Tabell 8 redovisas beräkningen av övriga riskers omfattning utifrån ankarrisken. I Tabell 9 redovisas andel av beloppet för de felaktiga utbetalningarna som uppstod vid ansökan och andel avsiktliga fel.

Tabell 8 Beräkning av övriga risker utifrån ankarrisk. Upptäckta felaktiga utbetalningar samt skattad omfattning, miljoner kronor

Risk	Upptäckta FUT***	Punkt-skattning	Nedre intervall	Övre intervall
Ankarrisk*	39	176	88	264
Övriga risker**	2	11	6	17

* Uppräkningsfaktorn för punkt-skattningen är $176/39 = 4,5$; nedre intervall, 2,3; övre intervall, 6,8 (avrundade siffror, för uppräknningen används exakta siffror).

** Övriga risker handlar bland annat om att den underhållsskyldiga föräldern gjort direktbetalningar till boföräldern.

*** Exklusive risken att barnet avbrutit studier, eftersom upptäcktsgraden av denna risk antas vara total.

Tabell 9 Fördelning utifrån när felet uppstod och skattning av andel avsiktliga fel

Risk	Vid ansökan (%)	Avsiktliga (%)
Övriga risker	0	1

Skattningens tillförlitlighet

Denna skattning bygger på antagandet att fördelningen av de olika riskerna speglar fördelningen av riskernas omfattning i populationen. Till exempel, om fler fall kopplade till ankarriskerna hade funnits bland de upptäckta felaktiga utbetalningarna hade kategorin *övriga risker* inte räknats upp lika mycket. Utifrån tillgängliga data har vi inte identifierat något sätt att testa antagandet.